

Czesława Margarita Sondej

Katecheza maryjna pomocą w formowaniu postaw chrześcijańskich młodzieży

Salvatoris Mater 3/2, 103-118

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książd kardynał Stefan Wyszyński w sposób wyraźny uwydatnia Królę Maryi w życiu chrześcijanina, stwierdzając, że: *Tak czyniła Matka Najświętsza: chodziła z Chrystusem i niosła Go wszędzie. Weszła z Nim we wszystkie sprawy: w dom człowieka, do stajni, w jego radości i mękę Kalwarii*¹.

Mając na uwadze wielką rolę, jaką pełni Maryja w życiu każdego człowieka, chcemy postawić pytanie: W jakim stopniu katecheza maryjna może pomagać młodzieży w kształtowaniu postaw chrześcijańskich, w formowaniu jej życia na wzór Jezusa Chrystusa?

W celu znalezienia odpowiedzi na to pytanie dokonamy analizy podręczników katechetycznych przygotowanych dla poszczególnych klas licealnych przez zespół redakcyjny pracujący pod kierunkiem J. Charytańskiego², pod kątem interesującego nas problemu.

1. „Fiat” Maryi

Czesława Margarita Sondej OSU

Podręcznik „Spotkania z Chrystusem” przeznaczony jest dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych i obejmuje 5 części. Każda z nich zawiera materiał tworzący zwartą grupę tematyczną. W trzeciej grupie tematycznej zatytułowanej „Wierście w Ewangelię” znajduje się katecheza, której temat brzmi „Tajemnica Wcielenia”. Właśnie w tej kate-

Katecheza maryjna pomocą w formowaniu postaw chrześcijańskich młodzieży

SALVATORIS MATER
3(2001) nr 2, 103-118

¹ S. WYSZYŃSKI, *W światłach tysiąclecia*, ZNAK, Kraków 1981, 34.

² *Spotkania z Bogiem I. Spotkania z Chrystusem. Podręcznik metodyczny dla katechety I klasy szkół ponadpodstawowych*, red. J. CHARYTAŃSKI SJ, R. MURAWSKI SDB, A. SPŁAWSKI SJ, wyd. WAM, Kraków 1996;

Spotkania z Bogiem cz. I. Spotkania z Chrystusem. Materiały Katechetyczne dla ucznia I klasy szkół ponadpodstawowych, Płockie Wydawnictwo Djecezjalne, Płock 1992;

Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele. Podręcznik metodyczny dla katechety II klasy szkół ponadpodstawowych, red. J. CHARYTAŃSKI SJ, W. KUBIK SJ, R. MURAWSKI SDB, A. SPŁAWSKI SJ, WAM, Kraków 1996;

Spotkania z Bogiem cz. II. Spotkania z Bogiem w Kościele. Materiały Katechetyczne dla ucznia II klasy szkół ponadpodstawowych, red. J. CHARYTAŃSKI SJ, W. KUBIK SJ, R. MURAWSKI SDB, A. SPŁAWSKI SJ, Księgarnia Św. Jacka, Katowice 1991;

Spotkania z Bogiem w Prawdzie. Podręcznik metodyczny dla katechety, red. J. CHARYTAŃSKI SJ, Oficyna Przeglądu Powszechnego, Warszawa 1992;

Spotkania z Bogiem III. Spotkania z Bogiem w Prawdzie. Materiały Katechetyczne dla ucznia III klasy szkół ponadpodstawowych, red. J. CHARYTAŃSKI SJ,

chezie uczniowie spotykają się z Maryją, która poczawszy od momentu zwiastowania, kiedy wypowiedziała Bogu swoje „fiat,” pełni wyjątkową rolę w tajemnicy zbawienia.

Zwiastowanie w Nazarecie – mówi bp J. Pietraszko - zapowiada kres oddalenia się rodziny ludzkiej od Ojca. Jest pierwszym spotkaniem nowego zakonu, zakonu miłości i początkiem wielu spotkań. Rozmowa Maryi z Bożym posłańcem przygotowuje historyczny fakt spotkania Boga z ludzkością poprzez indywidualne spotkanie Syna Bożego z Jego przyszłą Matką. Bóg sprawia, że kiedy Zbawiciel wychodzi do ludzkości, ludzkość w osobie Maryi idzie na spotkanie z Nim. Wolna i rozumna decyzja Najświętszej Maryi Panny: „Niech mi się stanie według twego słowa” stanowi szczytowy punkt spotkania i sprawia, że osobowość Boga-Człowieka i osobowość Maryi Dziewicy zostają związane bardzo ścisłym węzłem rodzinnym jako Matki i Syna. To spotkanie warunkuje wszystkie inne spotkania Chrystusa z ludźmi w ciągu Jego ziemskiego życia. „Fiat” wypowiedziane w dniu zwiastowania rozpoczyna też i warunkuje spotkania Boga z ludźmi wszystkich wieków i epok³.

W oparciu o tekst zwiastowania (Łk 1, 26-38) uczniowie mają zastanowić się, na czym polegała współpraca Maryi z Bogiem w tajemnicy Wcielenia. Podczas analizy tego tekstu uczestnicy katechezy powinni wydobyć cechy charakteryzujące postawę Maryi wobec Boga, a mianowicie: uważne wsłuchiwanie się w głos Boga, dążenie do zrozumienia Jego planu, zawierzenie i decyzja współdziałania.

Rozmowę z uczniami katecheta kończy stwierdzeniem, że podobnej postawy jak u Maryi oczekuje Bóg od każdego wierzącego i zachęca uczniów, aby w ciszy zastanowili się nad sobą, jakiego „fiat” w ich sytuacji życiowej oczekuje od nich Bóg⁴.

Uczniowie rozważający dzisiaj „fiat” Maryi mogą więc włączyć się w ten ciąg spotkań z Bogiem poprzez własne życie, będące odpowiedzią na Boże wezwania.

Zagadnienie współdziałania Maryi z Bogiem w dziele zbawienia powraca jeszcze dobitniej w tym samym podręczniku w piątej grupie tematycznej zatytułowanej „Odkupieni krwią Chrystusa”, w katechezie na temat „Maryja w tajemnicy Zbawienia”.

R. MURAWSKI SDB, A. SPŁAWSKI SJ, WAM, Kraków 1995;
Spotkania z Bogiem cz. IV. Spotkania z Bogiem w świecie. Materiały Katechetyczne dla ucznia IV klasy szkół ponadpodstawowych, red. J. CHARYTAŃSKI SJ,
R. MURAWSKI SDB, A. SPŁAWSKI SJ, WAM, Kraków 1996.

³ Por. *Spotkania z Bogiem 1. Spotkania z Chrystusem...*, 11-13.

⁴ Por. TAMŻE, 123-124.

Głównym celem tej katechezy jest zrozumienie przez młodzież, że Maryja została wybrana przez Boga, obdarowana nadzwyczajnymi łaskami i powołana do szczególnego współdziałania z Chrystusem w dziele zbawienia.

W trakcie realizowania katechezy młodzież dowiaduje się, że Kościół dostrzega zapowiedź wybrania Maryi już w Starym Testamencie w *Księdze Rodzaju: Wprowadzam nieprzyjaźń między ciebie a niewiastę, pomiędzy potomstwo twoje, a potomstwo jej; ono zmiążdży ci głowę, a ty zmiążdżysz mu piętę* (Rdz 3, 15). Następnie katecheta informuje, że tę perykopę biblijną nazywa się „Protoewangelią”, jakby brząskiem Dobrej Nowiny - Ewangelii.

Wybranie Maryi przez Boga było ściśle związane z obdarowaniem Jej szczególnymi łaskami. Mówi o tym anioł zwiastujący Maryi, że zostanie Matką Jezusa. Św. Łukasz w słowach „pełna łaski” chciał wyrazić obdarowanie Maryi łaską, to znaczy życzliwością i miłością Boga. Maryję obdarowaną pełnią łaski Kościół nazywa Największą spośród wszystkich ludzi. Jest Ona najwspanialszym dziełem Boga. To szczególne wybranie i upodobnienie się do Jezusa Chrystusa znajduje swoje uwieńczenie we wniebowzięciu, przez które z ciałem i duszą Maryja ma udział w chwale Jej zmartwychwstałego Syna Jezusa⁵.

2. Wiara Maryi

Maryja nie tylko została wybrana przez Boga i obdarowana, ale właśnie dlatego, że była wybrana, została wezwana do współpracy z Bogiem w dziele zbawienia. Teksty Konstytucji o Kościele Soboru Watykańskiego II ukazują Maryję wierną i posłuszną Bogu⁶, realizującą wszelkie Jego wezwania.

Bardzo ważną postawą Maryi wobec Boga była postawa wiary. Prawdę tę przybliży młodzieży katecheza zamieszczona w trzeciej części omawianego podręcznika „Spotkania z Bogiem w Prawdzie” nosząca tytuł „Wiara Maryi jako model wiary Ludu Bożego”. Maryja powierzyła się Bogu od początku swego świadomego istnienia. Przez posłuszeństwo wiary, według nauki Soboru Watykańskiego II, człowiek z wolnej woli cały powierza się Bogu, okazując *pełną uległość rozumu i woli wobec Boga objawiającego i dobrowolnie uznając Objawienie przez Niego dane*⁷. Takie właśnie ujęcie wiary znała-

⁵ Por. TAMŻE, 286-287.

⁶ LG 57, 58.

⁷ DV 5.

zło doskonale urzeczywistnienie w Maryi. Słowa Elżbiety: *Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła* (Łk 1, 45), odnoszą się w pierwszym rzędzie do postawy Maryi w chwili zwiastowania. Poprzez uległość rozumu i woli wobec Boga objawiającego - w pełni powierzyła się Bogu. W Jej odpowiedzi wiary zawierało się doskonałe współdziałanie z łaską Bożą oraz doskonała wrażliwość na działanie Ducha Świętego. To zawierzenie Bogu pozwoliło Maryi przyjąć propozycję Boga przerastającą wszelkie pojęcia ludzkie. Wiara Maryi, przyrównywana do wiary Abrahama, miała w Jej życiu dalsze punkty, jakby stacje pielgrzymowania w wierze. Gdy w momencie zwiastowania uwierzyła, że dla Boga nie ma nic niemożliwego, Jej zawierzenie było zawsze pełne, choć wymagało to niejednokrotnie wielkiego cierpienia.

Życie Maryi z Jezusem w Nazarecie było zwyczajne, nic w nim nie wskazywało na specjalną misję Jezusa, a jednak Maryja nieustannie wierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Jej od Pana.

Największą próbą i miarą wiary Maryi było wydarzenie męki i śmierci Jezusa, podczas której stanęła pod krzyżem. Przez tę wiarę Maryja jednoczyła się z Chrystusem w Jego cierpieniu, które było wyrazem całkowitego zawierzenia Bogu Ojcu i wyrazem miłości Boga i ludzi.

Wiara Maryi była najwspanialszą odpowiedzią, jaką kiedykolwiek człowiek dał Bogu⁸. Podczas tej katechezy uczniowie pracując w grupach nad wybranymi tekstami z encykliki *Redemptoris Mater* mają się zastanowić nad wydarzeniami z życia Maryi i odpowiedzieć, jaki one ukazują wymiar wiary istotny dla naszej wiary.

Pierwsza grupa ma analizować fragment encykliki opowiadający o Kanie Galilejskiej. Uczniowie winni zobaczyć Maryję jako Tę, która wierzy. Jej wiara sprowadza pierwszy znak i przyczynia się do rozbudzenia wiary w uczniach Chrystusa.

Druga grupa zajmuje się tekstem encykliki ukazującym Maryję u stóp krzyża, na którym kona wzgardzony i odepchnięty Jej Syn. W tym wydarzeniu uczniowie łatwo mogą dostrzec heroiczne posłuszeństwo Maryi wobec niezbadanych wyroków Boga. Przez wiarę Maryja uczestniczy w śmierci Syna, w przeciwieństwie do uczniów, którzy opuścili Chrystusa i uciekli.

Trzecia grupa wglębia się w tekst encykliki mówiący o obecności Maryi w wieczniku w chwili rodzącego się Kościoła. Uczniowie mogą poprzez ten fragment poznać, że droga wiary Maryi modlącej się w wieczniku jest dłuższa niż droga innych osób tu zgro-

⁸ Por. *Spotkania z Bogiem w Prawdzie...*, 327-328.

madzonych, bo Maryja ich na tej drodze wyprzedza. Ona jest tą błogosławioną, która pierwsza uwierzyła i przez całe życie szła w pielgrzymce wiary⁹. Po zgłębieniu zagadnienia wiary w życiu Maryi katecheta stawia uczniom problem: Czego możemy nauczyć się od Maryi dla naszej wiary?

W oparciu o teksty zamieszczone w podręczniku dla ucznia katechizowani uświadamiają sobie najpierw zagrożenia wiary współczesnego człowieka, a następnie drogi rozwiązywania, jakie podsuwa poprzez swoją wiarę Maryja. Rezultatem ich przemyśleń są poniższe stwierdzenia:

- *Wobec «szumu informacyjnego» i fałszywych recept na szczęśliwe życie – Maryja proponuje wsłuchiwanie się w słowo Boże.*
- *Wobec zagrożeń płynących z cywilizacji scjentyistyczno-technicznej – Maryja uczy otwierania się na tajemnicę.*
- *Wobec próby cierpienia – Maryja uczy łączyć je ze zbawczym cierpieniem Chrystusa.*
- *Wobec zagubienia przez człowieka zdolności do ciszy i refleksji – Maryja ukazuje drogę wewnętrznego wyciszenia się¹⁰.*

3. Spotkanie człowieka z Bogiem przez Maryję

W podręczniku dla klasy pierwszej znajduje się katecheza zatytułowana „Spotkania z Chrystusem”¹¹. Katecheza rozpoczyna się od uświadomienia uczniom różnorodnych spotkań międzyludzkich i od ukazania ich rozmaitych wartości. Po omówieniu spotkania międzyludzkiego, do którego istoty należy dialog, dzielenie się duchowymi wartościami, które prowadzą do wzajemnego ubogacania się i do zmiany postaw, następuje drugi ważny etap, polegający na szukaniu odpowiedzi na pytanie dotyczące charakterystycznych cech spotkania człowieka z Bogiem.

Autorzy podręcznika pragną w oparciu o doświadczenie katechizowanych ukazać im, na czym polega istota spotkania człowieka z Bogiem¹². Głównym tekstem jest opowiadanie św. Łukasza o nawiedzeniu św. Elżbiety. Prawdopodobnie autor natchniony nawiązuje do tekstu z *Księgi Samuela* opowiadającego o przeniesieniu arki przy mierza do Jerozolimy (2 Sm 6-11). Podróż Maryi do domu Elżbie-

⁹ Por. TAMŻE, 332- 335.

¹⁰ *Spotkania z Bogiem III. Spotkania z Bogiem w Prawdzie...*, 333.

¹¹ *Spotkania z Bogiem 1. Spotkania z Chrystusem...*, 128-135.

¹² TAMŻE, 132-133, oraz *Spotkania z Bogiem cz. I. Spotkania z Chrystusem...*, 78-79.

ty wywołuje takie same objawy radości – dzieciątko skacze w łonie Elżbiety, jak Dawid skakał przed arką Bożą. Pozdrowienie w ustach Elżbiety przypomina okrzyk Dawida wobec arki. Maryja pozostaje jak arka przez trzy miesiące w domu Elżbiety. Maryja - nowa Arka Boża jest mieszkaniem Boga. Ona przynosi nowemu Izraelowi zwycięskiego Zbawiciela¹³.

Katecheta wprowadza uczniów do analizy perykopy biblijnej o nawiedzeniu (Łk 1, 39-45). Podkreśla, że św. Elżbieta oczekuje narodzin swojego syna – Jana Chrzciciela. Maryja, która w swoim łonie nosi Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, przychodzi do Elżbiety, aby Ją odwiedzić. Wówczas dokonało się spotkanie człowieka z Bogiem.

Po tym wprowadzeniu następuje głośne odczytanie perykopy biblijnej. Uczniowie, słuchając tego opowiadania, mają zastanowić się nad cechami charakteryzującymi to spotkanie. Powinni oni dostrzec, że dzięki Chrystusowi, którego Maryja wniosła w dom Elżbiety, nastąpił wzrost wiary, miłości, radości, uwielbienia i dziękczynienia.

W podręczniku dla klasy czwartej pod tytułem „Spotkania z Bogiem w świecie” autorzy, przy omawianiu zagadnienia modlitwy, wskazują na przykład Maryi, która będąc pełną łaski, uwielbiała Boga hymnem *Magnificat* za wielkie rzeczy, które Jej Pan uczynił¹⁴. Hymn ten Maryja wyśpiewała właśnie przy spotkaniu z Elżbietą, wyrażając w ten sposób wielką radość, wdzięczność i uwielbienie Boga za Jezusa, który dzięki Niej spotkał się z człowiekiem w domu Zachariasza.

W podsumowaniu katecheta w rozmowie z uczniami dochodzi do wniosku, że Maryja i dzisiaj odgrywa szczególną rolę w spotkaniu człowieka z Bogiem oraz że w każdym spotkaniu człowieka z Bogiem dokonuje się ubogacenie przez wzrost wiary, nadziei i miłości¹⁵.

W końcowej części katechezy uczniowie mają uświadomić sobie, że obecne spotkanie człowieka z Bogiem realizuje się w liturgii Kościoła i otwarciu na bliźnich¹⁶.

Bp Jan Pietraszko¹⁷ komentując fragment Ewangelii o nawiedzeniu Elżbiety zauważa, że macierzyństwo Maryi i Elżbiety, pierwsze z Ducha i mocy Bożej, drugie z woli męża, z ciała i krwi, są wzajemnie powiązane. Jan jako dziecko obietnicy przychodzi na świat dla Chrystusa i Jego królestwa, stając się niejako heroldem zbawienia. Jezus Chrystus natomiast przychodzi na świat dla Jana oraz dla wszystkich, którzy podobnie jak Jan potrzebują uświęcenia, czyli dla

¹³ *Spotkania z Bogiem 1. Spotkania z Chrystusem...*, 128-129.

¹⁴ *Spotkania z Bogiem cz. IV. Spotkania z Bogiem w świecie...*, 186.

¹⁵ Por. *Spotkania z Bogiem 1. Spotkania z Chrystusem...*, 133.

¹⁶ Por. TAMŻE.

¹⁷ Por. *Spotkania z Bogiem 1. Spotkania z Chrystusem...*, 11-13.

wszystkich ludzi. Dlatego też każde macierzyństwo, które staje się na świecie, powiązane jest wewnętrznym pokrewieństwem z tamtym, którego owocem jest Bosko-ludzka osobowość Jezusa Chrystusa. Bowiernie w macierzyństwie dochodzi do konfrontacji, która posiada wspólny rys ze spotkaniem dokonanym na progu domu Elżbiety: konfrontacji macierzyństwa z Duchą Bożego z macierzyństwem z woli męża. *Każdy przychodzący na świat człowiek jest w jakimś znaczeniu heroldem Chrystusowej sprawy, jest na swoją miarę i w sposób sobie właściwy sprawą Królestwa Bożego, Królestwa odkupionych i zbawiających się przez łaskę Jezusa Chrystusa, Syna Bożego i Syna Maryi z Nazaretu*¹⁸.

4. Maryja wobec Jezusa

Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej o katechizacji podkreśla, że każda autentyczna katecheza jest chrystocentryczna. Istotą katechezy jest Osoba Chrystusa. *W tym znaczeniu ostatecznym celem katechezy jest doprowadzić kogoś nie tylko do spotkania z Jezusem Chrystusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości*¹⁹.

Cechą każdej katechezy winno być doprowadzenie do dojrzałości wiary i kształtowanie prawdziwego ucznia Chrystusa dzięki pogłębionemu poznaniu Osoby i nauki Chrystusa²⁰.

Prawdziwa katecheza jest czasem, w którym młody człowiek całkowicie przyłgnąwszy do Jezusa Chrystusa przez nawrócenie serca, zaczyna naśladować Jezusa na co dzień, uczy się w Kościele coraz lepiej myśleć jak On, oceniać jak On, postępować zgodnie z Jego przykazaniami i ufać, tak jak On nas do tego wzywa²¹. To wychowanie do kroczenia za Chrystusem jest istotnym zadaniem katechezy, ale może się wydawać uczniom, że przekracza ich możliwości. Dlatego katecheza stawia za wzór Najświętszą Maryję Pannę²².

Ona jedna w sposób pełny realizowała w sobie Chrystusa. Szła drogami jakimi szedł Chrystus, drogami umiłowania woli Boga. Nie szukała własnych korzyści, własnych pragnień, ale usiłowała stąpić

¹⁸ TAMŻE, 21.

¹⁹ *Adhortacja Apostoła Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła Katolickiego o katechizacji w naszych czasach*, w: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. KUBIK SJ, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, 146-217 (dalej: CT).

²⁰ Por. CT 19.

²¹ Por. TAMŻE, 20.

²² Por. W. KUBIK SJ, *Zarys dydaktyki katechetycznej*, WAM, Kraków 1990, 88.

się z pragnieniami Chrystusa, z Jego nauką i z Jego wydaniem siebie z miłości do Ojca i ludzi²³.

Każda katecheza o Maryi powinna pomagać młodemu człowiekowi odnajdywać sens życia poprzez przyjęcie drogi Chrystusa jako własnej drogi tak, aby On stał się Panem jego życia.

Konstytucja *Lumen gentium* w rozdziale VIII bardzo mocno podkreśla związek Maryi z Jezusem, uwydatnia go niemal w każdym zdaniu. W tym samym duchu zostały opracowane katechezy maryjne będące przedmiotem analizy podjętej w niniejszym artykule.

Wspomniana już w pierwszym punkcie katecheza pt. „Maryja w tajemnicy Zbawienia” ukazuje prawdę o współdziałaniu Maryi z Synem w dziele zbawienia. Przepowiadając historię zbawienia, podkreśla związek Maryi z Jezusem Chrystusem. Nawiązując do epizodu upadku pierwszych ludzi, przypomina, że to Chrystus umarł za wszystkich ludzi i zmartwychwstał. Opowiadanie o początku grzechu niejako zapowiada Maryję i Jej Syna Jezusa Chrystusa – zwycięzcę szatana²⁴.

Teksty wyjęte z Konstytucji o Kościele *Lumen gentium*, będące przedmiotem pracy zespołowej, wyraźnie mówią o ścisłej łączności Maryi z Jezusem od chwili dziewiczego poczęcia Chrystusa aż do Jego śmierci.

Najpierw gdy Maryja udaje się pośpiesznie odwiedzić swoją krewną Elżbietę, która w duchu wiary pozdrawia Ją jako błogosławioną i doświadcza uświęcającego działania Jezusa Chrystusa przez poruszenie się w jej łonie Jana Chrzciciela.

W momencie urodzenia Jezusa Boża Rodzicielka wielce rozradowana ukazuje pasterzom i magom swego pierworodnego Syna, który nie naruszył Jej dziewiczej czystości, lecz ją uświęcił. Po czterdziestu dniach od urodzenia Jezusa Maryja poszła z Nim do świątyni, aby go ofiarować Bogu. Usłyszała wówczas Symeona, który zapowiedział, że Jej Syn będzie znakiem sprzeciwu, a Jej duszę przeniknie miecz. Zagubionego podczas pobytu w Jerozolimie, szukała Go z bólem, a gdy odnalazła Jezusa w świątyni zajętego sprawami Ojca, nie zrozumiała Jego słów, ale zachowywała wszystko w swoim sercu i rozważała.

Maryja towarzyszyła Jezusowi również w Jego życiu publicznym. Na godach weselnych w Kanie Galilejskiej ze współczuciem odniosła się do zmartwień gospodarza wesela i spowodowała swoją matczyną troską początek znaków mesjańskich (por. J 2, 1- 11). W czasie

²³ Por. TAMŻE.

²⁴ Por. *Spotkanie z Bogiem 1. Spotkania z Chrystusem...*, 280.

nauczania Chrystusa z wiarą przyjmowała słowo Boże i zachowywała je. Błogosławiona Dziewica szła w pielgrzymce wiary, ściśle zjednoczona z Synem aż do krzyża, przy którym najgłębiej współcierpiała i złączyła się matczynym duchem z Jego ofiarą. Tam przez umierającego Jezusa została oddana jako matka Janowi, a przez niego wszystkim ludziom²⁵. Zagadnienie macierzyństwa Maryi względem wszystkich uczniów Jezusa uwzględnione jest również w podręczniku dla klasy drugiej w katechezie zatytułowanej „Maryja, Matka Kościoła”²⁶. Wynika z niej, że Maryja jest Matką Jezusa Chrystusa, ale również wszystkich ludzi. Pełne zrozumienie duchowego macierzyństwa Maryi zostało oparte na Jej łączności z Synem Bożym, na współpracy z dziełem Zbawiciela przez wiarę, nadzieję i miłość. Katecheza ukazuje Maryję w świetle Chrystusa, który stał się człowiekiem w Jej dziewiczym łonie i który zjednoczył ze sobą, jako Głową, swe Mistyczne Ciało, to jest Kościół. Aby właściwiej zrozumieć duchowe macierzyństwo Maryi, katecheza uzasadnia, że w Niej Chrystus najdoskonalej zrealizował zbawienie i zjednoczenie człowieka z Bogiem²⁷.

Konstytucja o Kościele Soboru Watykańskiego II jasno wyraża tę prawdę w słowach: *Najświętsza Maryja Panna w Kościele Świętym zajmuje miejsce najwyższe po Chrystusie, a zarazem nam najbliższe*²⁸.

Podane świadectwa w końcowej części katechezy pozwalają uczniom lepiej uświadomić sobie, że jeśli przyjmą Maryję do swojego życia, łatwiej będzie im kroczyć drogą wiary do Jezusa, jedyne- go Zbawiciela²⁹.

Katecheza zamieszczona w podręczniku dla klasy trzeciej „Spotkania z Bogiem w Prawdzie”, nosząca tytuł „Wiara Maryi jako model wiary ludu Bożego”, przedstawia teksty, które rzucają wymowne światło na charakter łączności Matki z Synem.

W pierwszym tekście wyjętym z encykliki *Redemptoris Mater*³⁰ przedstawiona została macierzyńska współpraca Maryi w objawieniu się Boskiej mocy Chrystusa. Jej obecność w Kanie Galilejskiej jako Matki Jezusa przyczyniła się do owego „początku znaków” objawiających mesjańską moc Jej Syna. Odpowiedź Jezusa na proś-

²⁵ Por. TAMŻE, 287 i 288, oraz *Spotkania z Bogiem cz. I. Spotkania z Chrystusem...*, 163-164.

²⁶ Por. *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 70-82, oraz *Spotkania z Bogiem cz. II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 37-43.

²⁷ Por. *Spotkania z Bogiem cz. II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 38-39.

²⁸ LG 54.

²⁹ Por. *Spotkania z Bogiem cz. II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 41-42.

³⁰ RM 21.

bę Matki wydaje się wskazywać na odmowę, Maryja jednak zwraca się do sług z zachętą: *Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie* (J 2, 5). Wówczas Jezus polecił napełnić stągwie wodą, którą przemienił w wino. Maryja w Kanie jawi się jako wierząca w Jezusa³¹. W oparciu o inny fragment wspomnianej wyżej encykliki³², katecheza wprowadza uczniów w misterium Chrystusa – Jego śmierć na krzyżu. Ukazując Chrystusa wzgardzonego i odrzuconego przez ludzi, podkreśla obecność Maryi na Golgocie pod krzyżem oraz Jej najściślejsze zjednoczenie ze swym Synem³³.

Kolejny tekst będący przedmiotem analizy³⁴ dokonywanej przez uczniów wskazuje, że Maryja przebywając w wieczerniku z apostołami, nadal współdziała ze swoim Synem w Duchu Świętym i przez Ducha. Maryjne pielgrzymowanie w wierze odsłania w dalszej części katechezy tajemnicę wewnętrznej jedności Matki z Synem, jaka powstaje poprzez przyjmowanie słowa Bożego i zachowywanie go. Katecheza uczy, że Maryja stawała się pierwszą uczennicą swego Syna, pierwszą, która uwierzyła i wypowiedziała pierwsze „niech mi się stanie” Nowego Przymierza³⁵.

Analiza katechez związanych z osobą Maryi pozwala dostrzec w Niej świadka Jezusa Chrystusa, zatroskanego o wszystkich ludzi, pragnącego doprowadzić ich do ścisłego zjednoczenia z Bogiem. Rozważanie postawy Maryi wobec Jezusa stanowi dla katechizowanych wezwanie do naśladowania Jej w życiu, aby tak jak Ona doszli do głębokiej zażyłości z Jezusem.

5. Maryja Matką w życiu Kościoła

Encyklika Jana Pawła II „O Błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła” w oparciu o naukę Soboru Watykańskiego II ukazuje w nowym świetle miejsce Bogarodzicy w życiu Kościoła. Boża Rodzicielka z racji Boskiego macierzyństwa i z racji szczególnego obdarowania jest głęboko związana z Kościołem, jest pierwowzorem Kościoła w porządku wiary, miłości i najdoskonalszego zjednoczenia z Jezusem Chrystusem³⁶.

Maryja doznaje od Kościoła szczególnej czci. Czczona jest jako Boża Rodzicielka, pod której obronę uciekają się w modlitwie wier-

³¹ Por. *Spotkania z Bogiem w Prawdzie...*, 334.

³² RM 18.

³³ Por. TAMŻE.

³⁴ Por. TAMŻE, 26-27.

³⁵ Por. *Spotkania z Bogiem cz. III. Spotkania z Bogiem w Prawdzie...*, 254.

³⁶ Por. RM 42.

ni we wszystkich swoich potrzebach i przeciwnościach. Maryja jako Dziewica i Matka zarazem, pozostaje zawsze wzorem dla Kościoła. Obecna w tajemnicy Chrystusa pozostaje obecna również w tajemnicy Kościoła³⁷.

Jak zauważa René Laurentin³⁸, w chwili, kiedy Dziewica staje się Matką Słowa Wcielonego, zostaje utworzony Kościół w sposób ukryty, a także doskonały w swej wewnętrznej istocie Mistycznego Ciała. Jezus i Maryja bowiem to nie tylko społeczność Syna i Matki, lecz także Boga-Zbawiciela i zbawionej ludzkości. *Każdy człowiek jest wezwany, aby być wcielonym w te położone podwaliny. To wcielenie jest zjednoczeniem i upodobnieniem do Chrystusa, a więc po- ciąga za sobą stosunek synowski nie tylko do Ojca w niebie, ale tak- że do Maryi, ziemskiej Matki Bożego Syna*³⁹.

Katecheza klasy drugiej ma na celu ukazanie uczniom tajemnicy Kościoła i zbawczego działania Bożego w ludzie Bożym. Ostatecznie poszczególne katechezy pragną uświadomić młodzieży, jakie jest miejsce chrześcijanina we wspólnocie Kościoła⁴⁰.

Materiał katechetyczny przeznaczony dla drugiej klasy licealnej i ujęty w podręczniku „Spotkania z Bogiem w Kościele” podzielony został, podobnie jak w klasie pierwszej, na 5 części tematycznych.

Pierwsza grupa tematyczna pt. „Tajemnica Kościoła” przybliżyła pojęcie Kościoła, w którym żyje i działa Chrystus. Ukazuje etapy powstawania Kościoła, kształtowanie się jego struktury, przedstawia miejsce i zadania poszczególnych członków Kościoła oraz eksponuje niezastąpione miejsce Maryi - Matki Kościoła. Temu tytułowi poświęcona została specjalna katecheza maryjna: „Maryja Matka Kościoła”⁴¹. We wprowadzeniu do tej katechezy autorzy podręcznika podkreślają, że Maryja będąca tak ściśle zjednoczona z Jezusem, jest także w sposób szczególny związana z Kościołem. Dostrzegają oni również ogromną potrzebę przekazania polskiej młodzieży zdrowej mariologii z uwagi na to, że kult Maryi w polskim Kościele jest nadzwyczaj żywy, ale nie zawsze zdrowy⁴².

Na początku katechezy prowadzący zajęcia odtwarza z taśmy magnetofonowej fragment kazania ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego-

³⁷ Por. TAMŻE.

³⁸ Por. R. LAURENTIN, *Matka Pana*, Częstochowskie Wydawnictwo Diecezjalne Regina Poloniae, Częstochowa 1989, 166.

³⁹ TAMŻE.

⁴⁰ Por. *Ramowy program Katechizacji w zakresie szkoły średniej*, Częstochowa, b.r.w.

⁴¹ *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 70-82, oraz *Spotkania z Bogiem cz. II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 37-43.

⁴² Por. *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 70.

go, wielkiego cziciela Maryi, który wszystko postawił na Nią i Jej zawierzył losy naszego kraju i Kościoła. Tekst wspomnianego fragmentu kazania Księdza Prymasa został również zamieszczony w podręczniku dla ucznia⁴³, dzięki czemu katechizowani mogli go głębiej przeżyć i dzielić z innymi swoje refleksje. Dotyczy on bowiem memoriału złożonego przez biskupów polskich na ręce Ojca Świętego, aby namiestnik Chrystusowy ogłosił Maryję Matką Kościoła. Ksiądz Prymas jednocześnie zaznaczył, że po spełnieniu prośby biskupów polskich przez Ojca Świętego zapanował w auli soborowej niepowtarzalny klimat radości.

Po wysłuchaniu nagrania katecheta stawia problem: Dlaczego Maryję możemy nazywać Matką Kościoła? Co oznacza ten tytuł?

Wprowadzając uczniów w pracę zespołową, równocześnie informuje, że odpowiedzi na postawiony wyżej problem należy szukać w Piśmie świętym i w dokumentach Kościoła. Następnie przydziela poszczególnym grupom teksty z podręcznika dla ucznia i prosi, aby przeprowadzono ich analizę, poszukując odpowiedzi na pytanie: Dlaczego Maryja jest Matką Kościoła? Teksty, nad którymi uczniowie pracują, zaczerpnięte zostały z Ewangelii św. Jana, z Dziejów Apostolskich, z przemówienia papieża Piusa X i z konstytucji *Lumen gentium*. Tekst przeznaczony dla I grupy ukazuje Maryję pod krzyżem Jezusa. Druga grupa ma pracować nad tekstem z Dziejów Apostolskich przedstawiającym Maryję w wieczerniku, oczekującą razem z apostołami na zesłanie Ducha Świętego. Przedmiotem pracy trzeciej grupy jest tekst Piusa X mówiący o miejscu i roli Maryi w tajemnicy Kościoła.

Pozostałe dwie grupy pracują nad tekstami wyjętymi z Konstytucji o Kościele. Pierwszy z nich porusza zagadnienie współdziałania Maryi z Jezusem w porządku łaski, a drugi przybliży prawdę, że to macierzyństwo Maryi trwa nieustannie poprzez wstawiennictwo u Boga, zjednujące ludziom dary zbawienia wiecznego⁴⁴.

Po zakończonej pracy i wyciągnięciu odpowiednich wniosków katecheta uwrażliwia uczniów na zagadnienia właściwego rozumienia tytułu Matki Kościoła. Katechizowani mogą się spotkać ze strony wielu ludzi z krytycznym stosunkiem do kultu maryjnego, jaki istnieje w Kościele katolickim. Prowadzący katechezę proponuje, aby uczniowie w małych grupach spróbowali zredagować list do kogoś, kto zarzuca katolikom, że Maryję stawiają ponad Chrystusem i Ko-

⁴³ Por. *Spotkania z Bogiem II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 37.

⁴⁴ Por. *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 76 i 77 oraz *Spotkania z Bogiem II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 37-39.

ściołem, oddając Jej cześć równą prawie Bogu. W redagowaniu listu uczniowie mogą posługiwać się tekstem zamieszczonym w ich podręczniku, zatytułowanym „O właściwe rozumienie tytułu «Matki Kościoła»”⁴⁵. Ten tekst wyjaśnia, że Maryja należy do Kościoła i jest jego najświętszym członkiem. Chrystus najpełniej zrealizował w Niej zbawienie i zjednoczenie człowieka z Bogiem. Stąd Maryja jako najdoskonalszy członek Kościoła jest po Chrystusie najpełniejszym wzorem zjednoczenia z Bogiem. W nadaniu Maryi tytułu „Matki Kościoła” można również dostrzec rolę każdej kobiety, zwłaszcza matki. Maryja bowiem nie uczestnicząc w funkcjach hierarchicznych Kościoła, przyczynia się do życia Bożego całej wspólnoty dzieci Bożych⁴⁶. Podobną rolę spełnia każda kobieta – matka w rodzinie. Po odczytaniu listów i dokonanej nad nimi refleksji katecheta zachęca uczniów do zastanowienia się nad pytaniem dotyczącym ich bardzo osobistego życia, a mianowicie: „Co należałoby zmienić w naszym życiu, abyśmy Maryję mogli rzeczywiście uważać za Matkę naszego Kościoła, tej konkretnej naszej wspólnoty?”

Jako wprowadzenie do rozmowy związanej z postawionym pytaniem, katecheta może wykorzystać zamieszczone w podręczniku dla ucznia świadectwo robotnika rolnego, który stwierdza, że po oddaniu się Maryi nastąpiła gruntowna przemiana w jego osobistym życiu i w całej jego rodzinie.

W oparciu o to świadectwo uczniowie mogą zrozumieć, że przyjęcie Maryi za Matkę Kościoła, a więc także za Matkę katechizowanych może wpłynąć korzystnie na ich codzienne życie.

Autorzy proponują, aby katechezę zakończyć odśpiewaniem Litanii do Matki Boga i Ludzi⁴⁷.

Podczas ostatniej pielgrzymki do Polski Jan Paweł II, będąc w sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze, mówił o tej szczególnej obecności Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Podkreślił, że Maryja jako Matka Zbawiciela jest także Matką całego ludu Bożego, a więc Matką Kościoła, idąc wraz z nim drogami wiary i codziennego życia⁴⁸.

Z Maryją jako Matką Kościoła spotykają się jeszcze uczniowie w tej samej klasie przy omawianiu zagadnienia „Kościół w Polsce przykładem Kościoła lokalnego”. Autorzy tej katechezy proponują,

⁴⁵ Por. *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 77-78.

⁴⁶ Por. *Spotkania z Bogiem II. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 40-41.

⁴⁷ Por. *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 78 i 82.

⁴⁸ Por. JAN PAWEŁ II, *Bóg jest miłością, VII pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny*, Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej, Olsztyn 1999, 246.

aby na zakończenie katecheta razem z uczniami odmówili modlitwę Ojca Świętego rozpoczynającą się od słów „Matko Kościoła”⁴⁹.

Natomiast w podręcznikach dla klas pierwszych i trzecich występują teksty Pisma świętego związane z tytułem „Maryi Matki Kościoła”, ale zostały wykorzystane do ukazania współdziałania Maryi w dziele zbawienia i Jej heroicznej wiary. Chodzi o teksty przedstawiające Maryję pod krzyżem Jezusa⁵⁰, i w „wieczniku z apostołami”⁵¹.

Katecheza maryjna związana z tytułem Matki Kościoła zgodna jest z nauką Katechizm Kościoła Katolickiego, który stwierdza, że *Maryja Dziewica jest uznawana i czczona jako prawdziwa Matka Boga i Odkupiciela..., co więcej jest również Matką członków (Chrystusa)... ponieważ swoją miłością współdziała w tym, by w Kościele rodzili się wierni, którzy są członkami owej Głowy [...] Maryja, Matka Chrystusa, Matka Kościoła*⁵².

Dalej wspomniany Katechizm powtarza za Soborem (LG 61): *Macierzyńska zaś rola w stosunku do ludu żadną miarą nie przyćmiewa i nie umniejsza tego jedyne go pośrednictwa Chrystusowego, lecz ukazuje jego moc. Cały bowiem wpływ zbawienny Błogosławionej Dziewicy na ludzi... wywodzi się z nadmiaru zasług Chrystusowych, na Jego pośrednictwie się opiera, od Jego pośrednictwa całkowicie jest zależny i z Niego czerpie całą moc swoją*⁵³.

6. Zakończenie

Autorzy podręczników „Spotkania z Bogiem” ukazują Maryję we właściwym świetle. Podkreślają, że zajmuje Ona uprzywilejowane miejsce wśród wszystkich stworzeń. Chociaż nie przewidują wielu katechez poświęconych wyłącznie Maryi, zachowują jednak ciągłość myśli teologicznej na temat roli i znaczenia Błogosławionej Dziewicy Maryi w historii zbawienia. Omawiane podręczniki ukazują Maryję jako Tę, którą Bóg wybrał, aby ludziom dała Jezusa, ale i Tę, która im została oddana przez Jezusa.

Katechezy maryjne skupiają uwagę uczniów na oddziaływaniu personalnym i dlatego mogą pomagać im do rozwoju wiary. Łączą

⁴⁹ Por. *Spotkania z Bogiem 2. Spotkania z Bogiem w Kościele...*, 434.

⁵⁰ Por. *Spotkania z Bogiem w Prawdzie...*, 334.

⁵¹ Por. TAMŻE, 335, oraz *Spotkania z Bogiem cz. I. Spotkania z Chrystusem...*, 164.

⁵² KKK 963.

⁵³ TAMŻE, 970.

również treści Objawienia z konkretnymi problemami uczniów, wskazując na drogi dochodzenia do Boga, jakimi kroczyła Maryja. Zauważa się w katechezie docenienie interpretacji ludzkiego życia w świetle Objawienia i nauki Kościoła. Na uwagę zasługuje wychowawcze podkreślanie znaczenia obecności Maryi w ludzie Bożym, by młody człowiek umiał odnaleźć swoje miejsce i rolę w Kościele.

Szczególnie ważne dla katechez o Maryi jest otwarcie na Boży plan zbawienia i ukierunkowanie chrystocentryczne. Katechezy te uobecniają miłość Chrystusa i pozwalają katechizowanym doświadczyć roli Maryi jako Matki Jezusa i wszystkich ludzi. Ona jawi się jako głosicielka Dobrej Nowiny, jest czynna w miłości i apostołstwie, jest wzorem współdziałania w zbawczych wydarzeniach Jezusa Chrystusa.

Wydaje się, że zaproponowane w tych katechezach treści bliskie są realiom współczesnej rzeczywistości i nie tyle podsuwają gotowe rozwiązania, co raczej pobudzają uczniów do refleksji i konfrontacji swojego życia z wymaganiami Ewangelii.

Ujęta w wymienionych wyżej wymiarach katecheza maryjna może mieć więc wielkie znaczenie dla życia i dojrzewania wiary młodych ludzi. Postawa Maryi nacechowana ofiarną miłością, zasłuchana w słowo Boże i odpowiadająca „fiat” na każde wezwanie Boga może stanowić wielką pomoc i być jasnym światłem dla młodzieży szukającej sensu i celu życia.

Analizowane katechezy maryjne mogą przybliżyć młodzieży osobę Maryi i pobudzić do naśladowania w codziennym życiu Jej wiary, bezgranicznego zaufania oraz miłości do Boga i ludzi.

Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis* stwierdza: *Kościół naszych czasów w szczególności potrzebuje Matki i Maryja musi się znajdować na wszystkich drogach codziennego życia Kościoła*⁵⁴.

Na podstawie powyższych przemyśleń nasuwa się postulat, aby w pracy katechetycznej poświęcać więcej uwagi osobie Maryi i Jej roli w kształtowaniu życia chrześcijańskiego młodzieży.

S. dr hab. Czesława Margarita Sondej OSU
Międzyzakonny Wyższy Instytut Katechetyczny (Kraków)
Papieska Akademia Teologiczna (Kraków)

ul. Starowiślna 9
PL - 31-038 Kraków

⁵⁴ RH 22.

La catechesi mariana nella formazione di atteggiamenti cristiani dei giovani

(Riassunto)

In quale modo la catechesi mariana può essere aiuto alla formazione cristiana dei giovani? Per rispondere a questa domanda l'autrice passa in rassegna dei catechismi in uso nella Chiesa polacca. Dall'analisi dei testi emergono alcuni punti chiavi nella presentazione di Maria in riferimento alla formazione dei giovani. Il „fiat” di Maria svela il modo di collaborazione dell'uomo con Dio. La vita di fede di Maria è l'esempio di un atteggiamento dell'uomo credente. La Vergine Maria appare anche come modello dell'incontro dell'uomo con Dio e della relazione con Gesù. La catechesi incoraggia i giovani all'imitazione di Maria per vivere nella profonda intimità con Gesù. La Madre di Gesù viene anche presentata nel contesto del mistero della Chiesa. E' modello e Madre della Chiesa.